

De uitbouw van een zorgcontinuüm op onze school

Het M-decreet legt een vast model op waarbinnen scholen hun zorgbeleid dienen vorm te geven. Een aantal begrippen en definities zijn daarbij decretaal vastgelegd:

- *zorgcontinuüm: opeenvolging van de fasen in de organisatie van de onderwijsomgeving van brede basiszorg, verhoogde zorg en uitbreiding van zorg*
- *brede basiszorg: fase in het zorgcontinuüm waarbij de school vanuit een visie op zorg de ontwikkeling van alle leerlingen stimuleert en problemen tracht te voorkomen door een krachtige leeromgeving te bieden, de leerlingen systematisch op te volgen en actief te werken aan het verminderen van risicofactoren en aan het versterken van beschermende factoren*
- *verhoogde zorg: fase in het zorgcontinuüm waarbij de school extra zorg voorziet onder de vorm van remediërende, compenserende of dispenserende maatregelen, afgestemd op de specifieke onderwijsbehoeften van bepaalde leerlingen, en voorafgaand aan de fase van uitbreiding van zorg*
- *uitbreiding van zorg: fase in het zorgcontinuüm waarbij de school de maatregelen uit de fase van verhoogde zorg onverkort verderzet en het CLB een proces van handelingsgerichte diagnostiek opstart.*
- *remediërende maatregelen: maatregelen waarbij de school effectieve vormen van aangepaste leerhulp verstrekt binnen het gemeenschappelijk curriculum*
- *differentiërende maatregelen: maatregelen waarbij de school, binnen het gemeenschappelijk curriculum, een beperkte variatie in het onderwijsleerproces aanbrengt om beter tegemoet te komen aan de behoeften van individuele leerlingen of groepen van leerlingen*
- *compenserende maatregelen: maatregelen waarbij de school orthopedagogische of orthodidactische hulpmiddelen aanbiedt, waaronder technische hulpmiddelen, waardoor de doelen van het gemeenschappelijk curriculum of de doelen die na dispensatie voor de leerling bepaald zijn, bereikt kunnen worden*
- *dispenserende maatregelen: maatregelen waarbij de school doelen toevoegt aan het gemeenschappelijk curriculum of de leerling vrijstelt van doelen van het gemeenschappelijk curriculum en die, waar mogelijk, vervangt door gelijkwaardige doelen, in die mate dat ofwel de doelen voor de studiebekrachtiging in functie van de finaliteit voor het betreffende structuuronderdeel ofwel de doelen voor het doorstromen naar het beoogde vervolgonderwijs of naar de arbeidsmarkt nog in voldoende mate kunnen bereikt worden*

In wat volgt proberen we bovenstaand kader toe te passen op de leerzorg zoals die in onze school gerealiseerd wordt. Daarbij vertrekken we vanuit de visie op zorg die verankerd zit in ons pedagogisch project, vanuit leerling- en schoolspecifieke kenmerken, en vanuit de organisatorische aspecten van zorg op onze school.

1. Kenmerken van zorg op onze school

a. Specifieke doelen van zorg op onze school

Het pedagogisch project van de school vat het als volgt samen:

"Onze school is er niet alleen voor de leerlingen die meekunnen. We zijn er ook, en op een bepaalde manier vooral, voor degenen die problemen hebben. We moeten op zoek gaan naar het honderdste schaap. Het gaat er hier niet om de leerling die deze studies niet aankan ten allen prijze bij ons te willen houden. Het gaat er wel om:

- *de leerling die het aankan, maar het voorlopig niet waarmaakt te ontdekken, erin te geloven en te ondersteunen. Er zijn voorbeelden genoeg van leerlingen die laat wakker worden.*
- *de leerling die het op familiaal of sociaal vlak moeilijk heeft, of die karakterproblemen heeft, of in een soort pariasituatie is terecht gekomen, te ontdekken en te ruggeleunen door luisterbereidheid, raad, en eventueel actief optreden."*

Onze school streeft bewust naar geïntegreerde zorg. Dit wil zeggen dat "zorg" zoveel mogelijk verweven zit in ons pedagogisch handelen, zowel op het niveau van de school als van iedere afzonderlijke leerkracht. Inzake de vier aspecten van zorg op school (leren en studeren; studieloopbaanbegeleiding; psychisch, sociaal en fysiek welbevinden; preventieve gezondheidszorg) fungeert elke leerkracht als eerste lijn voor de leerlingen aan wie hij/zij lesgeeft.

b. Aandachtspunten op basis van leerling- en schoolkenmerken

Wij zijn een school met een specifiek profiel. Ons studieaanbod is beperkt en volledig gericht op doorstroming naar het hoger onderwijs. Al onze studierichtingen hebben een sterke taalkundige en literaire component, naast een sterke component wiskunde, wetenschappen of moderne talen. Onze leerlingen moeten én willen vaak presteren, vaak willen ze het onderste uit de kan halen.

Binnen het spectrum van zorgthema's verdienen de volgende punten in onze school bijzondere aandacht:

- het belang van een "wijze" studiekeuze (in zowel secundair als hoger onderwijs)
- hierbij aansluitend: positieve en constructieve oriëntering door KR
- de uitbouw van een zinvol traject LELE
- notitieproject en leren noteren
- preventie van stress en faalangst
- bewaken van studiedruk en werklast
- ondersteuning van leerlingen die, om uiteenlopende redenen, hun potentieel nog niet waarmaken
- taalbeleid: het belang van schoolse/academische geletterdheid voor studiesucces en -welbevinden
- een sfeer van vertrouwen en verbondenheid tussen leerkrachten en leerlingen

c. Schoolinterne samenwerking

Iedere leerkracht speelt een belangrijke rol in het zorgbeleid van onze school. Het zijn de vakleerkrachten die, tijdens de lessen en daarbuiten, de brede eerstelijnszorg uitdragen naar alle leerlingen waarvoor zij verantwoordelijk zijn. Vaak zijn het ook vakleerkrachten die een leerling in moeilijkheden of met een specifieke zorgvraag het eerst opmerken. Als een leerling daadwerkelijk verhoogde zorg nodig heeft, zullen de vakleerkrachten dit ook in de praktijk moeten omzetten.

De klastitularis neemt hierbij een bijzondere positie in als draaischijf tussen de verschillende betrokken partijen (leerling, ouders, vakleerkrachten, zorgcel).

Op bepaalde sleutelmomenten komen vakleerkrachten en klastitularis bij elkaar in een toelatings-, begeleidende of delibererende klassenraad. Belangrijke beslissingen i.v.m. zorgdossiers (vb. ingrijpende extra ondersteuning, oriëntering naar een andere studierichting, dispensering van leerdoelen) worden steeds genomen door de klassenraad als geheel.

De zorgcel bestaat uit directie, zorgcoördinatoren, graadcoördinatoren en secretariaatsmedewerkers. De zorgcel heeft een coördinerende en ondersteunende functie, o.a.

- ondersteuning van leerkrachten bij de begeleiding van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften
- uitbouw van school- en leerjaarbrede initiatieven rond zorg
- opstellen en opvolgen van begeleidingsplannen, in samenspraak met leerling, ouders, leerkrachten en CLB
- beheer van gevoelige informatie op basis van het *need to know*-principe
- aanspreekpunt en contactpersoon voor leerlingen, ouders, leerkrachten, CLB en externen
- ...

Het leerlingvolgsysteem (LVS) is een cruciaal instrument in de schoolinterne samenwerking. Het stelt alle actoren in staat om informatie efficiënt te bewaren, te raadplegen en door te geven.

d. Samenwerking met ouders, CLB en externen

Het uitgangspunt van onze zorgwerking is steeds de leerling zelf: wat heeft deze of gene leerling nodig om studiesucces te ervaren en zichzelf op alle vlakken te ontplooien? De school waakt erover dat maatregelen of beslissingen in individuele dossiers nooit boven het hoofd van de leerling genomen worden.

Overleg met ouders is mogelijk op één van de oudercontacten (viermaal per jaar), of op andere momenten wanneer de situatie het vereist. Onze school hecht belang aan een open communicatie met ouders. Directie, secretariaat, graad- en zorgcoördinatoren, titularissen en individuele leerkrachten zijn voor ouders gemakkelijk te bereiken (telefonisch of via Smartschool).

Onze school werkt samen met VLCB Noorderkempen. Formeel overleg tussen de CLB-medewerkers en de zorgcoördinatoren is er om de drie weken, informeel overleg zo vaak als een dossier het vereist. Afspraken met leerlingen verlopen via het secretariaat.

Onze school werkt samen met het ondersteuningsnetwerk VOKAN, of met andere ondersteuningsnetwerken in het geval van specifieke problematieken. Zorgcoördinatoren en titularissen zijn het eerste aanspreekpunt voor ondersteuners. Ondersteuners die aan een klas werden toegewezen, worden zoveel als nodig betrokken bij klassenraden, oudercontacten, overleg van zorgcel/CLB.

Doorverwijzingen naar externe diensten voor diagnose of begeleiding verlopen in principe steeds via het CLB, hoewel ouders steeds vaker zelf de weg vinden naar externe hulp.

2. Schoolbrede basiszorg (fase 0)

Zorg begint bij kwaliteitsvol onderwijs: het creëren van een krachtige leeromgeving, die een antwoord biedt op de noden van zo veel mogelijk leerlingen. We proberen elke leerling goed te laten functioneren door risicofactoren te verminderen en beschermende factoren te versterken. In het beste geval heeft een leerling geen extra zorg nodig, buiten wat in de klas aan basiszorg geboden wordt.

De brede basiszorg wordt dus in de eerste plaats gedragen door alle vakleerkrachten samen. Het heeft weinig zin om alle initiatieven op te sommen die individuele leerkrachten in dit verband nemen. Vanuit de zorgcel kiezen we ervoor om nadruk te leggen op bepaalde thema's, die aansluiten bij de specifieke aandachtspunten voor zorg in onze school.

a. Leren en studeren

- Gebruik van elektronische agenda en planningsdocument voor de leerlingen
- Bewaken van werkdruk via elektronische agenda
- Leerkrachten zorgen voor duidelijke leerstofoverzichten
- Notitieproject en kwaliteit cursusmateriaal
- Project 'LEREN KAN JE LEREN' (1ste graad), geïntegreerd in vakken
- Afspraken rond lettertypes en opmaak van toetsen, examens, ...
- Taalscreening (1ste jaar)
- Workshops "LeerLabo" (3de graad)
- Taalscreening in het kader van studiekeuzebegeleiding (6de jaar)
- ...

b. Studieloopbaan

- Opvolging BASO-fiches bij overgang naar de eerste graad
- Infosessies rond studiekeuze (1ste jaar, 2de jaar en 4de jaar)
- Project studiekeuzebegeleiding (6de jaar)
- Opvolging studiekeuze en -resultaten oud-leerlingen

- ...
- c. Psychisch, fysiek en sociaal welbevinden
- Onthaalactiviteiten 1ste jaar
- Project IKANDANI (3de jaar)
- Groepsvormende activiteiten en uitstappen in alle jaren (zie VOET-werking)
- ...

3. Verhoogde zorg (fase 1)

Wanneer de brede basiszorg voor een leerling niet voldoet, bieden de vakleerkrachten gepaste remediëring aan. Dit kan de vorm aannemen van uitleg en ondersteuning tijdens de lessen of de middagpauze, een aanbod van extra oefeningen, eventuele inhaalmomenten voor toetsen en taken, differentiërende opdrachten tijdens de lessen of thuis, of een andere vorm van remediëring die de leerkracht noodzakelijk acht. I.v.m. de ligging van de school en de busregeling is het niet mogelijk om structureel een huiswerkklas of studie-uur te organiseren. Tijdens de examenperiodes bieden we deze mogelijkheid wel.

Na bespreking in de klassenraad, of op vraag van de leerling of zijn/haar ouders, wordt de zorgcel ingeschakeld voor de opstart van een individueel traject. Na een intake-gesprek en analyse van de studiemethode door de zorgcoördinator wordt bekeken welke bijkomende inspanningen vereist zijn.

Een leerling met specifieke onderwijsbehoeftes heeft recht op redelijke aanpassingen. Deze maatregelen worden steeds bepaald in samenspraak met de leerling, de ouders en de klassenraad, en vastgelegd in een individueel begeleidingsplan.

Een begeleidingsplan wordt steeds "op maat" gemaakt en aangepast aan de noden van de leerling. In de praktijk komen bepaalde maatregelen vaak terug. Onderstaande lijst is een niet-exhaustieve opsomming van mogelijke maatregelen.

Algemeen

- Een voorkeursplaats in de klas (vb. steeds vooraan, naast een *buddy*, ...).
- Extra tijd voor toetsen en opdrachten.
- Examens afleggen in de zorgklas.
- Vragen en opgaven worden door de leraar luidop voorgelezen.
- Vragen en opgaven worden door de leraar verduidelijkt als de leerling daarom vraagt.
- De leraar bezorgt vooraf een cursus, samenvatting, bordschema, ppt, ... aan de leerling zodat die zich kan voorbereiden.
- De leerling mag gratis kopies maken om cursusmateriaal in orde te maken. Eventueel wordt hij hierbij begeleid door leerlingbegeleiding, titularis of een vakleerkracht.
- Regelmatige opvolging door leerlingbegeleiding, titularis of een vakleerkracht.

- De leerling krijgt bijkomende instructies om een ingewikkelde opdracht aan te pakken, met meer tussenstappen.
- De leerling maakt toetsen, examens e.d. op een computer.
- De leerling maakt gebruik van oordopjes om omgevingsgeluid te weren.
- De leerling krijgt de kans om tussen twee lessen het lokaal even te verlaten.
- De leerling kan tijdens de pauzes terecht in een stille ruimte.
- Onderwijs aan huis (bij langdurige ziekte).
- Praktische aanpassingen (bereikbaarheid lokaal, aangepast meubilair, ...).

Specifiek voor leerlingen met leesmoeilijkheden

- De leerling moet nooit onvoorbereid een tekst voorlezen.
- De leerling werkt met leesondersteuningssoftware.
- De leerling maakt (na afspraken met de vakleerkracht) gebruik van hulpmiddelen zoals spellinglijsten, regelkaarten, spellingchecker.
- Na overleg met de vakleerkracht kan een aangepaste lectuuropdracht voorzien worden (vb. luisterboek).
- Dispensatie van specifieke evaluaties (vb. dictee). De leerkracht voorziet eventueel een vervangopdracht.
- Spelfouten worden niet aangerekend bij niet-taalvakken.

Specifiek voor leerlingen met rekenmoeilijkheden

- De leerling moet nooit onverwacht een oefening aan het bord oplossen.
- De leerling maakt (na afspraken met de vakleerkracht) gebruik van hulpmiddelen zoals regelkaarten, rekentoetsel.
- Rekenfouten worden niet aangerekend bij niet-wiskundevakken.
- Dispensatie van specifieke evaluaties (vb. hoofdrekenen). De leerkracht voorziet eventueel een vervangopdracht.

4. Uitbreiding van zorg (fase 2)

In de fase van uitbreiding van zorg wordt een leerling doorverwezen naar het CLB of, na inschakeling van het CLB, naar een externe dienst voor een diagnostisch traject. Als het dossier dit toelaat en de leerling en de ouders dit wensen, kan daarna een aanvraag voor ondersteuning opgestart worden.

Bij uitbreiding van zorg worden in elk geval de maatregelen die deel uitmaken van de verhoogde zorg verdergezet en, indien nodig, uitgebreid. Begeleiding door het CLB of een ondersteuningsleerkracht is steeds een tijdelijke maatregel: de bedoeling is dat elke leerling met specifieke onderwijsbehoeftes na verloop van tijd kan terugvallen op de schoolinterne (basis- of verhoogde) zorg.

5. Overstap naar een traject op maat (fase 3)

In uitzonderlijke gevallen kan een klassenraad kiezen voor verregaande dispensatie van leerdoelen, zodat een leerling in een traject op maat terecht komt. De school

waakt er in ieder geval over dat de eigenheid en kerndoelen van een studierichting hierbij niet in het gedrang komen.

In de praktijk komt het weinig voor dat een leerling vanuit onze school de overstap maakt naar een school op maat (vb. specifiek onderwijs voor hoogbegaafden).

Bronnen

1. *Toelichting bij het decreet betreffende de leerlingenbegeleiding in het basisonderwijs, het secundair onderwijs en de centra voor leerlingenbegeleiding MLER_069* (2018-02-08; gewijzigd 2018-06-05)
2. *Toelichting bij het decreet betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften (M-decreet) M-VVKSO-2014-007* (2014-01-16; gewijzigd 2015-01-06).
3. *Visie op zorg voor de leerlingen in het secundair onderwijs M-VVKSO-2012-028* (28-06-2012).
4. *Leerlingen met een vermoeden van ASS of met ASS in het gewoon secundair onderwijs M-VVKSO-2013-002* (2013-01-07)
5. *Leerlingen met leerstoornissen in het secundair onderwijs M-VVKSO-2007-027* (2007-06-06)
6. *De cel leerlingenbegeleiding als onderdeel van leerlingenbegeleiding op school M-VVKSO-2011-012* (2011-02-08)